

Ajassa

ONKO TERVEYDENHUOLTO OIKEUS VAI ETUOIKEUS?

Ideologinen jännite nivoutuu Yhdysvalloissa Obamacaren tulevaisuuteen. Presidentti Trump haluaa rapauttaa noin 23:a miljoonaa kansalaista hyödyttävän järjestelmän ja on osittain siinä onnistunutkin. >

TEKSTI JAANA AHLBLAD KUVAT MIKKO KÄKELÄ JA FOTOLIA

– Lääkärin kollegiaalisuus on aina ollut Amerikassa hyvä, sanoo lastenlääkäri Mikla Noponen-Derlet. Hän muutti Yhdysvaltoihin teini-ikäisenä perheensä kanssa. Noponen-Derlet osallistui syyskuussa lastenlääkäriyhdistyksen kokoukseen Helsingissä.

” Ajattelemme Suomessa naiivisti, että yksityinen järjestelmä olisi tehokkaampi kuin julkinen.”

Katri Sieberg

– Yhdysvalloissa poliitikot käyttävät usein valinnanvapaus-sanaa puhuessaan terveydenhuollon uudistuksesta. Käytännössä se onkin tarkoittanut terveydenhuollon palvelujen supistamista erityisesti erikoissairaanhoidossa, sanoo Kaliforniassa työskentelevä Mikla Noponen-Derlet.

Presidentti **Donald Trumpin** kausi on puolivälissä, ja Obamacare on suosituimpi kuin koskaan. Trumpin lupaus romuttaa edeltäjänsä uudistus Affordable Care Act (ACA) ei ole toteutunut, mutta Trumpin hallinto tekee kaikkensa sen kiihdyttämiseksi. Vakuutusyhtiöille luvattuja tukia on jätetty maksamatta, kansalaisille jaetaan vain niukasti tietoa eikä sairausvakuutuksen hankkiminen ole enää pakollista.

Ennen ACA:aa, vuonna 2010, vakuutamattomien osuus oli 18 prosenttia väestöstä. Vuonna 2016 heidän osuutensa oli laskenut 10 prosenttiin. Valtion vakuutusohjelmaa Medicaidia laajentanut ACA on hyödyttänyt eniten pienituloisia, joilla ei ole työnantajan tarjoamaa vakuutusta eikä varaa yksityiseen vakuutukseen.

Chicagossa MacNealin sairaalassa perhelääkärinä ja perhelääketieteen erikoistumisohjelman johtajana toimiva **Davis Yang** kertoo, että hänen vastaanotolleen on tullut ihmisiä, joilla ei koskaan ole ollut vakuutusta tai jotka eivät ole voineet käydä lääkärissä. Merkittäviä, hoitamattomia terveysongelmia on kasautunut.

Kun vakuutusta ei ole enää sakon uhalla pakko hankkia, etenkin nuoremmat ja terveemmät jättävät sen herkästi hankkimatta. Pahimmillaan vaarana on henkilökohtainen konkurssi sairauden tai vaikkapa raskauden vuoksi. Ilmiö myös nostattaa muiden vakuutusmaksuja.

– Lisäksi ACA:n minimikattavuutta heikennetään niin, että ihmiset saattavat ostaa vakuutuksen ja huomata, että peruspalveluja ei korvatakaan tai tarvitaan lisämaksuja, joihin heillä ei ole varaa, Dr. Yang kertoo.

YLEISLÄÄKÄREILTÄ VAHVA TUKI

Lastenlääkäri **Mikla Noponen-Derlet** työskentelee Kalifornian yliopiston lastensairaalassa. Hänen mielestään Obamacaressa on parasta se, että vanhempien vakuutus kattaa perheen alle 26-vuotiaat.

– Aikuisia hoitavien lääkäreiden potilastaakka on lisääntynyt, ja potilaiden odotusajat ovat pidentyneet. Lastenlääkäreiden työhön ACA ei ole samalla tavalla vaikuttanut, mutta byrokratia on lisääntynyt. Suurin osa lääkäreistä tukee Obamacarea, koska kukaan ei oikein tiedä, mitä sen tilalle tulisi, Noponen-Derlet kuva.

Lääkärin kanta ACA:aa kohtaan riippuu pitkälti poliittisesta näkemyksestä, mahdollisesti iästä ja osittain myös erikoisalasta.

– Paljon köyhiä potilaita näkevät lääkärit suhtautuvat ACA:aan positiivisesti. Valtaosa yleislääkäreistä kannattaa sitä, kertoo **Sonja Lillrank**, joka on johtava psykiatri Georgetownin yliopiston opiskelijaterveydenhuollossa Washingtonissa.

Lillrank pitää ACA:n etuna ennaltaehkäisevänä ja varhaisen hoidon mahdollisuutta. Vakuutusyhtiöiden on myönnettävä vakuutus, vaikka asiakkaalla olisi jokin todettu sairaus.

– ACA ja laajennettu Medicaid eivät korvaa lääkäreiden työtä yhtä hyvin kuin yksityiset sairausvakuutukset, joten potilaita täytyy hoitaa päivän aikana enemmän. Monet klinikat rajoittavatkin näiden potilaiden määrää.

Lillrankin mukaan Medicaid-potilaita vastaanottavia yleis- ja erikoislääkäreitä on Yhdysvaltain pääkaupunkiseudulla kiitettävästi. Hänen omaan työhönsä Trumpin toimilla ei ole juuri ollut vaikutusta.

TEHOHOITO MAKSAA TALON

Sekä Noponen-Derlet että Lillrank kannattavat ”government run universal healthcare”- tai ”onepayer”-järjestelmää. Käytännössä mallia voisi ajatella julkisena terveydenhuoltona, esimerkiksi Medicaidin ja Medicaren laajentamista koskemaan kaikkia halukkaita. Näille demokraattien ehdotuksille ei republikaaneilta ole ainakaan toistaiseksi tullut toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja.

– ACA on suosittu nyt kuin presidentti **Obaman** valtakautena. Poliittisesta kannasta riippumatta ihmiset ovat ymmärtäneet, että sairastuminen on vielä kovempi isku ilman vakuutusta,

” Paljon köyhiä potilaita näkevät lääkärit suhtautuvat ACA:aan positiivisesti.”

Sonja Lillrank

kertoo dosentti **Benita Heiskanen**, Pohjois-Amerikan tutkimuskeskuksen johtaja Turun yliopistosta.

Heiskanen oman amerikkalaisen ystävän lapsi sairastui tilanteessa, jossa perheellä ei työpaikan vaihdoksen takia ollut vakuutusta. Teho-osastohoito oli niin kallista, että perhe menetti talonsa ja autonsa.

Professori **Katri Sieberg** tuntee vastaavat tilanteet hyvin. Kolmannen polven amerikansuomalainen toimii Pohjois-Amerikan tutkijana Tampereen yliopistossa.

– Ajattelemme Suomessa naiivisti, että yksityinen järjestelmä olisi tehokkaampi kuin julkinen. Yritysten tehtävä on maksimoida tulos, joten kustannukset pitää minimoida ja kalleimmat potilaat sulkea pois. Suosittelisin kaikille asumista Yhdysvalloissa kahden vuoden ajan ilman suomalaista tukea. Jos myymme julkisen systeemin, emme saa sitä enää takaisin, Sieberg muistuttaa.

ACA:n tulevaisuutta on mahdoton ennustaa, mutta asia pysyy otsikoissa. Marraskuussa järjestetään kongressivaalit, ja keväällä alkavat käytännössä 1,5 vuotta kestävä presidentinvaalit.

Dr. Davis Yang kiteyttää aiheen merkityksen: maailman suurin teollisuusdenala on arvoltaan 3,4 biljoonaa (miljoonaa miljoonaa) dollaria ja kasvaa vuosittain. Yang tähdentää, että yhdysvaltalaisista systeemiä ei ole optimoitu tuottamaan terveyshyötyjä vaan generoimaan terveystuottoa.

Vakuuttamattomien kansalaisten määrän arvioidaan nykypolitiikalla kääntyvän nousuun. ●

Lähteenä on käytetty myös artikkelia *Universal coverage reforms in the USA: From Obamacare through Trump. Health Policy 7/2018.* (<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0168851018301544>)